

UCHWAŁA Nr 2096/2025
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
z dnia 27 czerwca 2025 r.

**w sprawie przekazania informacji o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania
powstawaniu odpadów na terenie województwa wielkopolskiego wraz z oceną ich
efektywności, za rok 2024**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581), w związku z art. 36b ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.), Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przekazuje się, Ministrowi Klimatu i Środowiska, informację o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wielkopolskiego wraz z oceną ich efektywności, za rok 2024 , stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Departamentu Zarządzania Środowiskiem i Klimatu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE
do uchwały Nr 2096/2025
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia 27 czerwca 2025 r.

Celem implementacji postanowień dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów (Dz. Urz. UE L t. 150, str. 109), do krajowego porządku prawnego wprowadzono regulacje dotyczące m.in. sprawozdawczości z realizacji działań służących zapobieganiu powstawaniu odpadów na terenie województwa. W myśl art. 36b ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, zarząd województwa przekazuje ministrowi właściwemu do spraw klimatu coroczną informację o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wraz z oceną ich efektywności, w terminie do dnia 30 czerwca za poprzedni rok kalendarzowy. Przekazywanie przedmiotowej informacji jest niezbędne ze względu na konieczność dokonywania oceny skuteczności środków w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, przewidzianych w krajowym programie zapobiegania powstawaniu odpadów. Informacja ma również istotne znaczenie dla wypełnienia obowiązku sprawozdawczego wobec Komisji Europejskiej, wynikającego z przywołanej na wstępie dyrektywy, a dotyczącego wdrażania środków w zakresie ponownego użycia oraz środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności.

Mając na uwadze ww. okoliczności, podjęcie przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego niniejszej uchwały jest uzasadnione.

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

INFORMACJA O STANIE REALIZACJI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW NA TERENIE WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO ZA ROK 2024

Zespół autorski:

Sweco Polska Sp. z o.o.

Zespół autorów pod kierownictwem Marka Kundegórskiego

Przemysław Cudakiewicz

Jakub Kacprzak

Robert Lampka

Nadzór merytoryczny:

Departament Zarządzania Środowiskiem i Klimatu Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Wielkopolskiego w Poznaniu

Poznań 2025

SPIS TREŚCI:

<u>1.</u>	<u>WPROWADZENIE.....</u>	<u>9</u>
1.1.	PODSTAWA PRAWNA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA INFORMACJI	9
1.1.1.	<i>Podstawa prawna</i>	9
1.1.2.	<i>Cel opracowania informacji.....</i>	9
1.1.3.	<i>Zakres informacji.....</i>	9
1.2.	METODYKA OPRACOWANIA INFORMACJI	10
<u>2.</u>	<u>ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW – PODSTAWOWE PRZEPISY UE ORAZ KRAJOWE</u>	<u>11</u>
2.1.	PODSTAWOWE DOKUMENTY.....	11
2.2.	DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2008/98/WE	11
2.3.	USTAWA Z DNIA 14 GRUDNIA 2012 R. O ODPADACH	12
2.4.	USTAWA Z DNIA 19 LIPCA 2019 R. O PRZECIWDZIAŁANIU MARNOWANIU ŻYWNOŚCI	15
<u>3.</u>	<u>ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW – DOKUMENTY STRATEGICZNE</u>	<u>16</u>
3.1.	CELE STRATEGICZNE WYNIKAJĄCE Z KPGO 2028 – KRAJOWY PROGRAM ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIA ODPADÓW .	16
3.2.	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ OKREŚLONE W KPZPO W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOŚCI ...	18
3.3.	PROGRAM ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW WYNIKAJĄCY Z WPGO 2028.....	19
3.3.1.	<i>Cele i kierunki działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów</i>	19
3.3.2.	<i>Działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów ujęte w harmonogramie realizacji zadań w zakresie gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego (WPGO 2028).</i>	20
3.4.	PROGRAM OGRANICZANIA MARNOTRAWSTWA I STRAT ŻYWNOŚCI W WIELKOPOLSCE NA LATA 2021-2025	21
<u>4.</u>	<u>ANALIZA ISTNIEJĄCYCH ŚRODKÓW I EFEKTYWNOŚCI PROWADZONYCH DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM</u>	<u>23</u>
4.1.	ISTNIEJĄCE ŚRODKI SŁUŻĄCE ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW I CHARAKTERYSTYKA ICH FUNKCJONOWANIA W LATACH 2022 – 2024 JAKO EFEKT ANALIZ PROWADZONYCH W ZWIĄZKU Z OPRACOWANIEM WPGO 2028	23
4.2.	ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW W LATACH 2020 – 2023 W OPARCIU O DANE Z GUS	27
4.3.	CHARAKTERYSTYKA ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUKTURY ORAZ PLANOWANYCH DZIAŁAŃ INWESTYCYJNYCH W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ZESTAWIONYCH W PLANIE INWESTYCYJNYM – ZAŁĄCZNIKU NR 1 DO WPGO 2028.....	29
4.4.	PROGRAM OGRANICZANIA MARNOTRAWSTWA I STRAT ŻYWNOŚCI W WIELKOPOLSCE NA LATA 2021-2025 – EFEKTY .	30
4.5.	ANALIZA ISTNIEJĄCYCH ŚRODKÓW I PROWADZONYCH DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW I OCENA ICH SKUTECZNOŚCI W OPARCIU O INFORMACJE UZYSKANE Z GMIN ORAZ PODMIOTÓW Z OBSZARU ZAGOSPODAROWANIA ODPADÓW.	33
<u>5.</u>	<u>PODSUMOWANIE - OCENA SKUTECZNOŚCI PROWADZONYCH DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW.....</u>	<u>35</u>

SPIS TABEL:

<u>TABELA 1.</u>	<u>PODSTAWOWE CELE I WSKAŹNIKI MONITOROWANIA KPZPO</u>	<u>16</u>
<u>TABELA 2.</u>	<u>HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW W WPGO 2028.....</u>	<u>20</u>
<u>TABELA 3.</u>	<u>ODPADY KOMUNALNE ZBIERANE I ODBIERANE W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM W LATACH 2020 – 2023.....</u>	<u>28</u>

Załącznik nr 1: Zestawienie informacji o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wielkopolskiego wraz z oceną ich efektywności za 2024 r.

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W OPRACOWANIU

Informacja	Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów w województwie wielkopolskim w roku 2024
WPGO 2028	Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2023-2028 wraz z planem inwestycyjnym
Sprawozdanie	Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego planu gospodarki odpadami za lata 2020-2022
Kpgo 2028	Krajowy plan gospodarki odpadami 2028
Kpgo 2022	Krajowy plan gospodarki odpadami 2022
BAT	Najlepsze dostępne techniki (ang. best available techniques)
b.d.	Brak danych
BDO	Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
EMAS	System Ekozarządzania i Audytu (ang. Eco-Management and Audit Scheme)
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Mg	Megagramy (tony)
Mk	Na mieszkańca
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
odpady BiR	odpady budowlane i rozbiórkowe
PCB	Polichlorowane bifenyle
PIS	Państwowa Inspekcja Sanitarna
PSZOK	Punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych
RDF	Paliwo z odpadów (ang. refuse derived fuel)
ROP	Rozszerzona odpowiedzialność producenta
s.m.	sucha masa
SOOŚ	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
ŚOR	środki ochrony roślin
UMWW	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
ZPO	Zapobieganie powstawaniu odpadów
ZPOZ	Zapobieganie powstawaniu odpadów żywności
ZSEE	Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa prawna, cel i zakres opracowania informacji

1.1.1. Podstawa prawna

Zgodnie z art. 36 b. ust. 2. ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.) zarząd województwa przekazuje ministrowi właściwemu do spraw klimatu **coroczną informację o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wraz z oceną ich efektywności w terminie do dnia 30 czerwca za poprzedni rok kalendarzowy**. Obowiązek ten został wprowadzony ustawą z dnia 17.11.2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2151), która weszła w życie 1.01.2022 r.

Niniejsza informacja dotyczy roku 2024.

1.1.2. Cel opracowania informacji

Informacja o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wraz z oceną ich efektywności służy ministrowi właściwemu do spraw klimatu do oceny realizacji celów i działań określonych w KPZPO – Krajowym planie zapobiegania powstawaniu odpadów.

Aktualnie obowiązujący KPZPO został uchwalony jako załącznik nr 1 do KPGO 2028 i wszedł w życie z dniem 13 lipca 2023 r. (Uchwała nr 96 Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2028, Monitor Polski z 12.07.2023, poz. 702).

1.1.3. Zakres informacji

Informacja obejmuje poniższy zakres:

- Analiza Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2023-2028 wraz z planem inwestycyjnym pod kątem celów i wskazanych planowanych działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.
- Analiza istniejących środków i prowadzonych działań służących zapobieganiu powstawania odpadów i ocena ich skuteczności w oparciu o informacje uzyskane z gmin i od podmiotów z obszaru zagospodarowania odpadów.
- Analiza działań prowadzonych w roku 2024 wskazanych w KPZPO 2028.
- Ocena efektywności działań w zakresie ZPO na terenie województwa wielkopolskiego.

1.2. Metodyka opracowania informacji

Dane niezbędne do realizacji Informacji o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów w województwie wielkopolskim w roku 2024 pozyskano z następujących źródeł:

- informacje z zakresu gospodarki odpadami – zestawienia pomocnicze prowadzone w strukturach Departamentu Zarządzania Środowiskiem i Klimatu oraz Departamentu Korzystania i Informacji o Środowisku Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu,
- informacje z zakresu zapobiegania marnotrawieniu żywności uzyskane z Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu,
- informacje uzyskane z ankietyzacji w zakresie ZPO – zapobiegania powstawaniu odpadów, która objęła gminy oraz komunalne związki gmin z obszaru województwa wielkopolskiego,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu,
- Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie,
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

2. ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW – PODSTAWOWE PRZEPISY UE ORAZ KRAJOWE

2.1. Podstawowe dokumenty

Zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami określoną w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach podstawą gospodarki odpadami jest zapobieganie powstawaniu odpadów (ZPO).

Jak wynika z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy, po jej zmianach z roku 2018 związanych z pakietem GOZ (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów) „Głównym celem każdej polityki w dziedzinie odpadów powinno być zmniejszenie negatywnych skutków wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi dla zdrowia ludzkiego i środowiska” oraz ukierunkowanie na zapobieganie powstawaniu odpadów.

2.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE

W Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów wskazano:

„Zapobieganie powstawaniu odpadów jest najbardziej skutecznym sposobem na poprawę efektywności wykorzystania zasobów i zmniejszenie oddziaływania odpadów na środowisko. Ważne jest zatem, aby państwa członkowskie podjęły odpowiednie środki służące zapobieganiu powstawaniu odpadów oraz monitorowaniu i ocenie postępów we wdrażaniu tych środków. W ramach takich środków państwa członkowskie powinny zapewnić udogodnienia dla innowacyjnych modeli produkcji, działalności gospodarczej i konsumpcji, zmniejszające obecność substancji niebezpiecznych w materiałach i produktach, zachęcające do wydłużania cyklu życia produktów oraz promujące ponowne użycie, również poprzez tworzenie i wspieranie sieci ponownego użycia i napraw, takich jak sieci zarządzane przez przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, systemów zwrotu kaucji oraz zwrotu i ponownego napełnienia, oraz poprzez zachęcanie do regeneracji produktów, odnawiania i – w stosownych przypadkach – zmiany przeznaczenia produktów oraz platform wymiany. Aby zapewnić jednolitą ocenę ogólnych postępów we wdrażaniu środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów, należy ustanowić wspólne wskaźniki i cele”.

Istotnym kierunkiem działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów jest zapobieganie powstawaniu odpadów żywności – zapobieganie marnotrawieniu żywności.

Zgodnie z ww. dyrektywą: „Państwa członkowskie powinny wprowadzić środki mające na celu promowanie zapobiegania powstawaniu i redukcji odpadów żywności i zgodnie z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne

Narodów Zjednoczonych (ONZ) w dniu 25 września 2015 r., a w szczególności, aby zrealizować jego cel polegający na zmniejszeniu, do 2030 roku, o połowę globalnej ilości marnowanej żywności per capita w sprzedaży detalicznej i konsumpcji, zmniejszeniu strat żywnościowych w procesie produkcji i dystrybucji. Środki te powinny mieć na celu zapobieganie powstawaniu odpadów żywności i zmniejszenie ich wytwarzania w produkcji podstawowej, przetwórstwie i produkcji, w sprzedaży detalicznej i innej dystrybucji żywności, w restauracjach i usługach gastronomicznych oraz w gospodarstwach domowych. Aby wnieść wkład i zapewnić zmierzanie w kierunku osiągnięcia celu zrównoważonego rozwoju ONZ, państwa członkowskie powinny dążyć do osiągnięcia orientacyjnego ogólnounijnego celu zmniejszenia ilości odpadów żywności o 30 % do 2025 r. i o 50 % do roku 2030.

Biorąc pod uwagę środowiskowe, społeczne i gospodarcze korzyści wynikające z zapobiegania powstawaniu odpadów żywności, państwa członkowskie powinny ustanowić szczególne środki zapobiegające powstawaniu odpadów żywności, w tym kampanie edukacyjne pokazujące, w jaki sposób zapobiegać powstawaniu odpadów żywności w ramach swoich programów zapobiegania powstawaniu odpadów. Państwa członkowskie powinny mierzyć postęp w ograniczaniu powstawania odpadów żywności. W celu mierzenia postępu i dla ułatwienia wymiany dobrych praktyk w całej Unii, zarówno między państwami członkowskimi, jak i między podmiotami prowadzącymi przedsiębiorstwa spożywcze, należy określić wspólną metodologię dokonywania takich pomiarów.

W oparciu o te metodologie powinny być przygotowywane co roku sprawozdania dotyczące poziomów odpadów żywności”.

2.3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach

Ustawa o odpadach w zakresie strategicznym – ogólnym definiuje i charakteryzuje podstawowe działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów.

Przez zapobieganie powstawaniu odpadów rozumie się środki zastosowane w odniesieniu do produktu, materiału lub substancji, zanim staną się one odpadami, zmniejszające:

- a) ilość odpadów, w tym również przez ponowne użycie lub wydłużenie okresu dalszego używania produktu,
- b) negatywne oddziaływanie wytworzonych odpadów na środowisko i zdrowie ludzi,
- c) zawartość substancji niebezpiecznych w materiałach i produktach.

Zgodnie z art. 19 a, ust. 1 ustawy o odpadach zapobieganie powstawaniu odpadów polega co najmniej na:

- 1) promowaniu i wspieraniu zrównoważonych modeli produkcji i konsumpcji;

- 2) zachęcaniu do projektowania, wytwarzania i korzystania z produktów, które są zasobooszczędne, trwałe, nadające się do naprawy, ponownego użycia i modernizacji oraz do nieskracania sztucznie cyklu życia produktów;
- 3) zachęcaniu do ponownego używania produktów i tworzenia systemów promujących ich naprawę i ponowne użycie, w szczególności w odniesieniu do sprzętu elektrycznego i elektronicznego, tekstyliów, mebli, opakowań oraz materiałów i produktów budowlanych;
- 4) wspieraniu dostępności części zamiennych, instrukcji obsługi, informacji technicznych lub innych narzędzi, sprzętu lub oprogramowania pozwalających na naprawę i ponowne użycie produktów bez szkody dla ich jakości i bezpieczeństwa - jeżeli nie prowadzi to do naruszenia prawa własności intelektualnej;
- 5) zmniejszeniu powstawania odpadów w procesach związanych z produkcją przemysłową, wydobywaniem kopalin ze złóż i z wytwórczością oraz budową i rozbiórką, przy uwzględnieniu najlepszych dostępnych technik;
- 6) zmniejszeniu wytwarzania odpadów żywności w produkcji podstawowej, przetwórstwie i wytwarzaniu, w sprzedaży detalicznej i innej dystrybucji żywności, w usługach gastronomicznych oraz w gospodarstwach domowych;
- 7) zachęcaniu do dokonywania darowizn produktów spożywczych i do innych form redystrybucji żywności, przy zachowaniu pierwszeństwa przeznaczenia dla ludzi przed wykorzystaniem jako paszy dla zwierząt czy przetwarzania na produkty niespożywcze;
- 8) promowaniu zmniejszania zawartości substancji niebezpiecznych w materiałach i produktach;
- 9) zmniejszaniu powstawania odpadów, w szczególności tych, które nie nadają się do przygotowania do ponownego użycia lub do recyklingu;
- 10) identyfikowaniu produktów będących głównymi źródłami zaśmiecania, w szczególności środowiska lądowego i morskiego, oraz podejmowaniu działań w celu zapobiegania powstawaniu odpadów pochodzących z tych produktów i zmniejszaniu ich ilości;
- 11) dążeniu do przeciwdziałania powstawaniu oraz przedostawaniu się odpadów do środowiska morskiego;
- 12) opracowaniu i wspieraniu kampanii informacyjnych podnoszących poziom świadomości na temat zapobiegania powstawaniu odpadów i zaśmiecania.

W załączniku nr 5 do ustawy wskazano przykłady środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów. Są to:

Środki, które mogą mieć wpływ na warunki ramowe związane z wytwarzaniem odpadów

1. Wykorzystanie środków planowania lub innych instrumentów ekonomicznych wspierających efektywne wykorzystanie zasobów.

2. Promocja badań i rozwoju w obszarze pozyskiwania czystszych i bardziej oszczędnych produktów i technologii oraz upowszechnianie i wykorzystywanie wyników takich badań i rozwoju.
3. Opracowanie na wszystkich poziomach skutecznych i przydatnych wskaźników presji na środowisko związanej z wytwarzaniem odpadów, przy czym celem tych wskaźników ma być przyczynienie się do zapobiegania powstawaniu odpadów, od porównywania produktów na poziomie Wspólnoty, przez działania podjęte przez władze lokalne, po środki ogólnokrajowe.

Środki, które mogą mieć wpływ na fazę projektu, produkcji i dystrybucji

4. Promocja ekoprojektowania (systematycznego uwzględniania aspektów środowiskowych przy projektowaniu produktu z zamiarem poprawienia charakterystyki oddziaływania, jakie dany produkt wywiera na środowisko przez cały cykl życia).
5. Dostarczanie informacji o technikach zapobiegania powstawaniu odpadów z zamiarem ułatwiania wprowadzania najlepszych dostępnych technik w przemyśle.
6. Organizacja szkoleń dla właściwych organów w zakresie wprowadzania wymogów dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów do decyzji wydawanych na podstawie ustawy o odpadach i ustawy - Prawo ochrony środowiska.
7. Objęcie środkami zapobiegania wytwarzaniu odpadów instalacji niepodlegających pozwoleniom zintegrowanym. W odpowiednich przypadkach środki takie mogą zawierać oceny i plany zapobiegania powstawaniu odpadów.
8. Wykorzystanie kampanii informacyjnych oraz zapewnienie wsparcia finansowego, decyzyjnego i innego rodzaju wsparcia dla przedsiębiorstw. Środki takie będą szczególnie skuteczne, jeżeli będą skierowane i dostosowane do małych i średnich przedsiębiorstw i będą działały przez sieci istniejących powiązań gospodarczych.
9. Stosowanie dobrowolnych umów, paneli konsumentów i producentów lub negocjacji sektorowych, zmierzających do tego, aby dane przedsiębiorstwa lub sektory przemysłu wyznaczały własne plany lub cele zapobiegania powstawaniu odpadów lub udoskonalaly nieoszczędne produkty lub opakowania.
10. Promocja wiarygodnych systemów zarządzania środowiskiem, w tym EMAS i ISO 14001.

Środki, które mogą mieć wpływ na fazę konsumpcji i użytkowania

11. Instrumenty ekonomiczne, takie jak zachęty do czystych zakupów lub wprowadzenie obowiązkowej zapłaty przez konsumentów za dany artykuł lub element opakowania, który w przeciwnym wypadku byłby wydawany bezpłatnie.
12. Wykorzystanie kampanii informacyjnych i kierowanie informacji do ogółu społeczeństwa lub konkretnej grupy konsumentów.
13. Promocja wiarygodnego etykietowania ekologicznego.

14. Porozumienia z sektorem przemysłu, np. dotyczące paneli produktów podobnych do prowadzonych w ramach zintegrowanych polityk produktowych lub umowy z detalistami w sprawie dostępności informacji o zapobieganiu powstawaniu odpadów oraz w sprawie produktów powodujących mniejsze oddziaływanie na środowisko.
15. W kontekście zamówień publicznych i zaopatrzenia przedsiębiorstw - włączanie kryteriów związanych z ochroną środowiska i zapobieganiem powstawaniu odpadów do zaproszeń do składania ofert i kontraktów, zgodnie z Podręcznikiem na temat ekologicznych zamówień publicznych, opublikowanym przez Komisję Europejską 29 października 2004 r.
16. Propagowanie ponownego użycia lub naprawy wyrzucanych produktów lub ich składników, w szczególności przez stosowanie środków edukacyjnych, ekonomicznych, logistycznych i innych, takich jak wspieranie lub tworzenie akredytowanych sieci napraw i ponownego użycia, zwłaszcza w regionach gęsto zaludnionych.

2.4. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności

Ustawa określa zasady postępowania z żywnością oraz obowiązki sprzedawców żywności w celu przeciwdziałania marnowaniu żywności oraz negatywnym skutkom społecznym, środowiskowym i gospodarczym wynikającym z marnowania żywności.

Wprowadza definicję marnowania żywności jako wycofywanie z etapu dystrybucji żywności, która spełnia wymogi prawa żywnościowego, w szczególności ze względu na zbliżający się upływ terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości lub ze względu na wady wyglądu tych środków spożywczych albo ich opakowań z przeznaczaniem ich do unieszkodliwiania jako odpady.

Nakłada na podmioty – sprzedawców żywności o określonej powierzchni sprzedaży obowiązek przekazywania organizacjom charytatywnym niesprzedanych, ale dobrych jakościowo artykułów spożywczych.

Ustawa wprowadza system opłat związanych z marnowaniem żywności oraz obowiązki sprawozdawcze w zakresie marnowania żywności dotyczące sprzedawców żywności, współpracujących z nimi organizacji pozarządowych (w tym Banków Żywności) oraz organów nadzorujących i monitorujących działania związane z zapobieganiem marnowaniu żywności.

Aktualnie (2024-2025) prowadzone jest opiniowanie projektowanych zmian ustawy, ukierunkowanych na podniesienie efektywności w zakresie przeciwdziałania marnowaniu żywności w placówkach handlowych.

3. ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW – DOKUMENTY STRATEGICZNE

3.1. Cele strategiczne wynikające z KPGO 2028 – Krajowy Program Zapobiegania Powstawania Odpadów

Krajowy Program Zapobiegania Powstawania Odpadów (KPZPO) stanowi załącznik nr 1 do Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 [Uchwała nr 96 Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 (Monitor Polski z dnia 12 lipca 2023, poz. 702)].

Poniżej w tabeli przedstawiono podstawowe cele i wskaźniki monitorowania KPZPO.

Tabela 1. Podstawowe cele i wskaźniki monitorowania KPZPO

Lp.	Cel	Wskaźnik	Jednostka	Pożądany trend	Wartość odniesienia (rok)	Źródło danych
1.	Oddzielenie wzrostu gospodarczego od wzrostu całkowitej masy wytwarzanych odpadów	Całkowita masa wytwarzanych odpadów	mln Mg/rok	↘	122,6 mln (2020 r.)	GUS, CSO, BDO
2.	Oddzielenie wzrostu gospodarczego od wzrostu całkowitej masy wytwarzanych odpadów	Masa wytwarzanych odpadów w Polsce w odniesieniu do PKB w cenach bieżących	Mg/mln zł PKB	↘	0,053 (2020 r.)	GUS, CSO, BDO
3.	Ograniczenie masy wytworzonych odpadów wydobywczych w stosunku do wielkości wydobycia kopalin	Masa odpadów wydobywczych z flotacyjnego wzbogacania rud metali nieżelaznych (01 03 81) – ogółem – w odniesieniu do wydobycia rud miedzi – 31,8 mln Mg	mln Mg/rok Mg/Mg	↘	30,5 (2018) 0,96 (2018 r.)	GUS, CSO, BDO, PIG
4.	Ograniczenie masy wytworzonych odpadów wydobywczych w stosunku do wielkości wydobycia kopalin	Masa odpadów wydobywczych powstających przy płukaniu i oczyszczaniu kopalin (01 04 12) – ogółem – w odniesieniu do wydobycia węgla	mln Mg/rok Mg/Mg	↘	28,2 (2018 r.) 0,44 (2018 r.)	GUS, CSO, BDO, PIG

Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów
w województwie wielkopolskim w roku 2024

Lp.	Cel	Wskaźnik	Jednostka	Pożądany trend	Wartość odniesienia (rok)	Źródło danych
		kamienno – 63,9 mln Mg				
5.	Ograniczenie masy wytworzonych odpadów z energetyki w stosunku do ilości wyprodukowanej energii	Całkowita masa odpadów z sektora energetyki z podgrupy 10 01 – ogółem – w odniesieniu do ilości wyprodukowanej energii elektrycznej – 140 tys. GWh	mln Mg/rok Mg/MWh	↘	20,8 (2018 r.) 0,149 (2018 r.)	GUS, CSO, BDO
6.	Ograniczanie uciążliwości dla środowiska odpadów przez wzrost liczby wytwarzanych w Polsce produktów objętych ekoznakowaniem	Liczba wydanych certyfikatów ekoznakowania Ekoznak i/lub EU Ecolabel w Polsce	liczba	↗	369 certyfikatów EU Ecolabel według stanu na 06.12.2021 r.	dane PCBC S.A.
7.	Utrzymanie wzrostu gospodarczego przy niskim wskaźniku wytwarzania odpadów komunalnych	Masa wytwarzanych odpadów komunalnych – na mieszkańca – na jednostkę PKB w cenach bieżących	kg/Mg rok tys. Mg/mln zł PKB	↘	342 (2020 r.) 5,6 (2020 r.)	GUS
8.	Zmniejszenie masy odpadów opakowaniowych w stosunku do masy produktów	Masa odpadów opakowaniowych wytwarzanych – całkowita – w stosunku do PKB w cenach bieżących i stałych	mln Mg/rok tys. Mg/mln zł rok	↘	5,5 (2019 r.) 2,4 (2019 r.)	GUS
9.	Rozwój ponownego użycia	Masa produktów przyjętych do ponownego użycia i naprawy w PSZOK	Mg	↗	–	BDO
10.	Wzrost masy sprzętu odzyskanego do ponownego użycia	Udział masy ZSEiE przygotowanego do ponownego użycia (1162 Mg) w stosunku do masy ZSEiE zebranego w danym roku (244 460 Mg)	Mg/Mg	↗	1162/244460 = 0,005 (2017 r.)	GIOŚ (za 2017 r.) BDO

Lp.	Cel	Wskaźnik	Jednostka	Pożądany trend	Wartość odniesienia (rok)	Źródło danych
11.	Wzrost przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części z pojazdów wycofanych z eksploatacji	Masa przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części z pojazdów wycofanych z eksploatacji	Mg	↗	–	GIOŚ, BDO
12.	Rozwój PSZOK-ów przyjmujących produkty do ponownego użycia oraz punktów napraw	Liczba PSZOK-ów, które utworzyły i utrzymują punkty napraw i ponownego użycia produktów	Liczba	↗	–	BDO

Istotne cele i kierunki dotyczące działań ZPO, które mogą być prowadzone efektywnie na obszarze województwa wskazane zostały w szczególności w pozycjach 7, 9, 10 oraz 12, które pokrywają się z działaniami prowadzonymi zgodnie z WPGO 2028 na terenie województwa wielkopolskiego.

3.2. Cele i kierunki działań określone w KPZPO w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności

W ramach KPZPO zostały wyodrębnione cele i kierunki działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności – ograniczeniem marnotrawienia żywności. W obszarze zapobiegania powstawaniu odpadów żywności przyjęto następujące cele i kierunki działań:

- 1) ograniczenie masy wytwarzanych odpadów żywności na wszystkich poszczególnych etapach łańcucha dostaw żywności;
- 2) ograniczenie odpadów żywności w gastronomii i restauracjach przez wdrażanie racjonalnych zamówień, porcjowania posiłków;
- 3) zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności i postępowania z odpadami żywności;
- 4) zapewnienie efektywnego przekazywania żywności ze zbliżającym się terminem ważności do wykorzystania przez potrzebujących;
- 5) wspieranie działań związanych z optymalizacją procesów produkcyjnych służących zmniejszeniu strat żywności oraz powstawaniu odpadów żywności w przetwórstwie i wytwórstwie produktów żywnościowych.

3.3. Program zapobiegania powstawaniu odpadów wynikający z WPGO 2028

WPGO 2028 - Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2023-2028 wraz z planem inwestycyjnym został przyjęty uchwałą nr VIII/192/24 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie aktualizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2019-2025 wraz z planem inwestycyjnym.

Główny obszar działań związanych z zapobieganiem powstawania odpadów w WPGO 2028 to działania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów z sektora komunalnego.

3.3.1. Cele i kierunki działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów

W WPGO 2028 wskazano cele i kierunki działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów, stosowanie działań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych, w tym odpadów żywności i innych odpadów ulegających biodegradacji.

Cele:

- wdrażanie ZPO oraz zmniejszenie ilości – masy powstających odpadów;
- zwiększanie świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat ZPO, w tym w zakresie ZPO żywności;

Kierunki działania

W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, w tym bioodpadami przyjęto następujące kierunki działań związanych z ZPO:

- promowanie ponownego użycia w przypadku ZPO komunalnych innych niż odpady żywności,
- tworzenie punktów ponownego użycia przy PSZOK-ach lub innych miejscach ogólnodostępnych dla społeczności lokalnej, umożliwiających wymianę produktów używanych, między innymi dających możliwość pozostawienia sprawnych, a już niepotrzebnych np. urządzeń domowych oraz pobrania innych użytecznych produktów,
- tworzenie punktów napraw produktów, których właściciele chcieliby w dalszym ciągu użytkować, lub przekazać innym zainteresowanym,
- tworzenie punktów napraw odpadów w celu przygotowania do ponownego użycia (działalność prowadzona głównie w strukturze PSZOK),
- organizowanie giełd wymiany różnych produktów, zwłaszcza urządzeń domowych, ubrań i obuwia, mebli lub innych produktów wyposażenia gospodarstw domowych,
- promowanie wytwarzania i użytkowania produktów o wydłużonym okresie użytkowania;

- organizowanie i prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych mających na celu między innymi podnoszenie świadomości i wiedzy społeczeństwa w zakresie ZPO, w tym odpadów ulegających biodegradacji, ze szczególnym podkreśleniem należytego, czyli racjonalnego planowania zakupów, nabywania, przechowywania i konsumowania artykułów spożywczych po to, aby zapobiegać powstawaniu odpadów żywności – również we współpracy z reprezentantami sektora pozarządowego realizującymi statutowo działania w zakresie GOZ i ZPO,
- zapewnienie finansowania w obszarze ZPO w zakresie podnoszenia świadomości i wiedzy społeczeństwa;

Działania ZPO ograniczające ilość wytwarzanych odpadów żywności:

- podniesienie świadomości producentów i dystrybutorów żywności o możliwości nieodpłatnego oddawania produktów, zwłaszcza żywności, na rzecz organizacji pożytku publicznego w przypadku, gdy darowizna będzie przeznaczona na cele działalności charytatywnej prowadzonej przez te organizacje;
- zwiększenie świadomości producentów o problematyce skutecznego zapobiegania powstawania odpadów żywności.

3.3.2. Działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów ujęte w harmonogramie realizacji zadań w zakresie gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego (WPGO 2028).

W harmonogramie realizacji zadań w zakresie gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego (WPGO 2028), który był opracowywany w roku 2024, wskazano poniższe działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów.

Tabela 2. Harmonogram realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów w WPGO 2028

Lp.	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin realizacji	Źródło finansowania
1	2	3	4	6
1.	Stosowanie Zielonych Zamówień Publicznych uwzględniających wpływ na gospodarkę odpadami	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, jednostki administracji rządowej	Zadanie ciągłe	Środki własne
2.	Edukacja w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów	Jednostki samorządu terytorialnego	Zadanie ciągłe	Środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW

Lp.	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin realizacji	Źródło finansowania
1	2	3	4	6
				w Poznaniu, środki unijne
3.	Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz selektywnego zbierania odpadów komunalnych	Jednostki samorządu terytorialnego	Zadanie ciągłe	Środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Poznaniu, środki unijne
4.	Działania ograniczające marnotrawstwo żywności, w tym tworzenie i funkcjonowanie organizacji typu banki żywności	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje typu banki żywności	Zadanie ciągłe	Środki własne, NFOŚiGW, środki unijne
5.	Tworzenie punktów, w których są przyjmowane odpady do naprawy w ramach przygotowania do ponownego użycia	Wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast	Zadanie ciągłe	Środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Poznaniu, środki unijne

3.4. Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025

Województwo Wielkopolskie było zaangażowane w realizację projektu „EcoWaste4Food - wspieranie ekologicznych rozwiązań innowacyjnych w celu zmniejszenia marnotrawienia żywności i promowania gospodarki efektywniejszej zasobowo” trwającego od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2020 r. dofinansowanego z Funduszy Europejskich w ramach Programu Interreg Europa.

Efektem projektu było m.in. wskazanie efektywnych działań zmierzających do ograniczenia marnotrawienia żywności w kolejnych latach i opracowanie Programu ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce.

Działania związane z zapobieganiem powstawania odpadów żywności – przeciwdziałaniem marnotrawieniu żywności są prowadzone przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi UMWW w Poznaniu w oparciu o opracowany w roku 2021 „Program ograniczania

marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025”. Działania te są w wielu aspektach wiodącymi na terenie kraju.

Celem strategicznym programu jest stopniowe wdrażanie działań dla osiągnięcia celów 2 i 12 zrównoważonego rozwoju z Agendy 2030 (cel 2 to zero głodu, cel 12 - zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji) oraz gospodarowanie w myśl zasady zero waste w rolnictwie, przetwórstwie rolno – spożywczym i dystrybucji żywności oraz wśród konsumentów, tak aby do roku 2025 ograniczyć o ¼ marnotrawstwo i straty żywności w Wielkopolsce.

Cele operacyjne programu, które zostały podporządkowane celom Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030, są następujące:

- **Cel 1.** Wzrost świadomości społecznej konsumentów żywności w Wielkopolsce w zakresie jej marnowania.
- **Cel 2.** Zapewnienie wzorców efektywnej produkcji rolniczej oraz przetwórstwa rolno – spożywczego, zmniejszających straty żywności i zwiększających efektywność jej produkcji.
- **Cel 3.** Promowanie modelu gospodarki o obiegu zamkniętym wśród przedsiębiorstw branży przetwórstwa rolno-spożywczego.
- **Cel 4.** Stworzenie regionalnych zachęt do zagospodarowywania żywności niesprzedanej na cele pomocy żywnościowej dla osób potrzebujących.
- **Cel 5.** Wzmocnienie krótkich łańcuchów dostaw i systemu redystrybucji żywności, w tym sieci organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zajmujących się pozyskiwaniem i redystrybucją żywności zagrożonej zmarnowaniem.
- **Cel 6.** Wspieranie badań nad lepszym i pełniejszym wykorzystywaniem surowców, półproduktów oraz produktów ubocznych przetwórstwa rolno-spożywczego do celów spożywczych wraz z inwestycjami w unowocześnienie technologii w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym, gastronomii i handlu zmierzających do ograniczania marnotrawstwa i strat żywności.

4. ANALIZA ISTNIEJĄCYCH ŚRODKÓW I EFEKTYWNOŚCI PROWADZONYCH DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

4.1. Istniejące środki służące zapobieganiu powstawaniu odpadów i charakterystyka ich funkcjonowania w latach 2022 – 2024 jako efekt analiz prowadzonych w związku z opracowaniem WPGO 2028

Zapobieganie powstawaniu odpadów jest kluczowym elementem w hierarchii postępowania z odpadami. Na terenie województwa wielkopolskiego prowadzone są zróżnicowane działania mające na celu zapobieganie powstawaniu odpadów komunalnych. Dla wielu podgrup odpadów komunalnych oraz na różnych płaszczyznach są prowadzone następujące działania:

W gospodarstwach domowych:

- wymienianie oraz sprzedawanie niechcianych przedmiotów na poziomie lokalnym, regionalnym oraz krajowym, co umożliwia ich dalszy obieg,
- naprawianie przedmiotów,
- przekazywanie zbędnych przedmiotów do podmiotów zajmujących się ich zbieraniem oraz dalszym zagospodarowaniem,
- wybieranie przedmiotów wielokrotnego użytku oraz o dłuższej żywotności,
- redukcja ilości zbędnych opakowań oraz ich ponowne używanie w miarę możliwości, np. słoików lub kartonów do nadawania przesyłek,
- kupowanie dóbr pochodzących z drugiego obiegu oraz recyklingu,
- korzystanie z zasobów elektronicznych,
- wspieranie inicjatyw popierających zapobieganie powstawaniu odpadów,
- zapobieganie marnotrawstwu żywności, np. poprzez odpowiednie przechowywanie oraz wcześniejsze planowanie zakupów,
- przekazywanie zdatnej do spożycia żywności w przeznaczone do tego miejsca, np. do lodówek społecznych.

W instytucjach (np. urzędach, szkołach, bankach):

- przeprowadzanie kontroli weryfikującej przestrzeganie obowiązujących przepisów prawa,
- organizowanie działań informacyjno-edukacyjnych w formie seminariów, szkoleń, konferencji i warsztatów w zakresie: gospodarki odpadami, racjonalnego planowania

zakupów, nabywania produktów, przechowywania oraz konsumowania artykułów spożywczych,

- tworzenie konkursów mających na celu podniesienie świadomości w zakresie gospodarki odpadami,
- prowadzenie dokumentacji elektronicznej,
- wspieranie (również finansowe) projektów badawczych, badań naukowych oraz realizacji infrastrukturalnych w zakresie ochrony środowiska,
- promowanie oraz wdrażanie eko-projektowania,
- wspieranie oraz prowadzenie działań zapobiegających marnotrawstwu żywności,

W gastronomii (np. piekarniach, restauracjach, stołówkach szkolnych):

- promowanie opakowań oraz kubków wielokrotnego użytku,
- wprowadzenie tzw. kawiarenek naprawczych, które udostępniają narzędzia niezbędne do naprawy,
- minimalizowanie masy powstających odpadów, poprzez wcześniejsze planowanie zagospodarowania całości produktów spożywczych,
- nieodpłatne przekazywanie żywności organizacjom pozarządowym,
- sprzedawanie nadwyżek żywności po niższych cenach.

W gminnych punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych:

- tworzenie punktów przeznaczonych do naprawy przedmiotów,
- prowadzenie łatwo dostępnych punktów selektywnego zbierania odpadów,
- organizowanie punktów wymiany przedmiotów, które umożliwiają ponowne wykorzystanie niechcianych produktów.

Analizując zestawione w tabeli 3 dane dotyczące masy odebranych i zebranych odpadów komunalnych, obecnie dostępne dla lat 2020-2023, zauważalny jest wzrost ich masy, który w dużej mierze zależał od czynników takich jak wzrost konsumpcji oraz napływ ludności ukraińskiej. Znaczenie miał także okres pandemii, podczas którego występowało wzmożenie pobytu ludności w domach, co wiąże się z wytwarzaniem w tych miejscach odpadów. Ponadto, w wielu miejscach pracy, uczelniach, czy instytucjach przyjęto system pracy zdalnej, który pomimo ustąpienia pandemii nadal funkcjonuje i zyskuje na popularności.

Kluczowe jest intensyfikowanie prowadzonych działań, by zmniejszyć masę wytwarzanych odpadów. W latach 2020 – 2022 zmniejszona została przykładowo masa odpadów w postaci zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych (z 18,9 tys. Mg w roku 2020 do ok. 14,85 tys. Mg w roku 2022), co może wynikać ze zwiększonej odpowiedzialności konsumentów.

Wśród ankietowanych w ramach przygotowania WPGO 2028 podmiotów, 210 z nich prowadziło działania edukacyjne, które były ukierunkowane na zwiększenie świadomości mieszkańców oraz zmianę wyborów konsumenckich na bardziej przyjazne środowisku.

Rosnąca ilość odpadów selektywnie zebranych w analizowanym przedziale czasowym może świadczyć o wzroście świadomości wśród mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami. Znaczenie mogą mieć także działania gmin związane z organizowaniem systemu selektywnego zbierania odpadów.

Na terenie województwa wielkopolskiego wg danych na koniec 2022 r. funkcjonowało 176 Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Gminy, na których terenie funkcjonują PSZOK, wykazały dla 30 z nich równoległą działalność związaną bezpośrednio z zapobieganiem powstawania odpadów w postaci punktów przyjmowanie rzeczy używanych niebędących odpadami celem ponownego użycia.

Dodatkowo realizowane było zbieranie, głównie tekstyliów, ukierunkowane na pomoc potrzebującym, co jednocześnie wpływało na zmniejszenie masy wytworzonych odpadów. Prowadzone działania pozwoliły upowszechnić oraz spopularyzować korzystanie z produktów pochodzących z drugiego obiegu.

Istotne jest zapobieganie powstawaniu odpadów żywności i bioodpadów, ponieważ stanowią one największą masę w strumieniu selektywnie zebranych odpadów komunalnych. Istnieje szereg możliwości zapobiegających marnotrawstwu żywności, które poprzedzone są odpowiednim planowaniem. Możliwe jest wydłużenie świeżości produktów poprzez właściwe ich przechowywanie oraz przetwarzanie, np. peklowanie, pasteryzacja. Dodatkowo podczas obróbki żywności powstaje wiele odpadów, których wykorzystanie na cele spożywcze jest problematyczne. Sposobem ich zagospodarowania jest kompostowanie lub fermentacja, które umożliwiają wykorzystanie otrzymanego produktu jako nawozu.

Ustawa o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności spowodowała wzmożenie działań mających na celu zapobieganie marnowaniu żywności. Ustawa sprecyzowała zasady postępowania z żywnością oraz obowiązki sprzedawców żywności celem przeciwdziałania marnowaniu żywności.

Samorząd Województwa Wielkopolskiego wychodząc naprzeciw problemom dotyczącym marnotrawstwa i strat żywności realizuje zadania wpisane w „Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku”. Następstwem tego jest uchwalony przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego w 2021 roku i prowadzony przez Departament Rolnictwa UMWW „Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025”, który jest sukcesywnie rozwijany.

Od drugiej połowy 2021 roku przeprowadzane są konkursy dotacyjne dla organizacji pozarządowych oraz jednostek samorządu terytorialnego, których celem jest ograniczanie marnotrawstwa żywności. Konkursy wspierają finansowo transport i magazynowanie żywności uratowanej przed zmarnowaniem, angażując organizacje pomocowe oraz banki

żywności. Ponadto przyczyniają się do powstawania jadłodzielni, zakupu małych mobilnych kuchni warsztatowych oraz mobilizują do inicjowania ośrodków ograniczania marnotrawstwa żywności i pomocy żywnościowej w pięciu subregionach Wielkopolski.

W 2026 roku planowane jest opracowanie raportu z realizacji Programu ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025.

Na terenie Województwa działa organizacja pozarządowa – Bank Żywności, która zajmuje się pozyskiwaniem nadwyżek żywności oraz ich przekazywaniem osobom potrzebującym. Organizacja aktywnie przeciwdziała marnotrawstwu żywności, jednocześnie pomagając z problemem niedożywienia. Na terenie województwa wielkopolskiego zlokalizowano:

- Wielkopolski Bank Żywności w Poznaniu,
- Bank Żywności w Koninie,
- Piłski Bank Żywności,
- Związek Stowarzyszeń Bank Żywności Leszno.

W 2023 r. funkcjonujące banki żywności na terenie województwa pozyskały 2 932,144 Mg żywności zagrożonej zmarnowaniem. Jej wartość wyniosła ponad 35,5 mln zł. W 2023 r. Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej zebrał i przekazał 431 Mg żywności, z czego 141 Mg stanowiła żywność z krótkim terminem przydatności.

Z uwagi na regulacje dotyczące sprawozdawczości w zakresie gospodarki odpadami oraz zapobiegania powstawaniu odpadów dane za rok 2024 nie są jeszcze dostępne.

W WPGO 2028 zidentyfikowano również szereg planowanych wcześniej i realizowanych działań związanych z zapobieganiem powstawania takich istotnych rodzajów odpadów jak:

- opakowania i odpady opakowaniowe,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- zużyte baterie i akumulatory,
- pojazdy wycofane z eksploatacji,
- zużyte opony,
- odpady medyczne i weterynaryjne,
- odpady zawierające azbest,
- inne odpady niebezpieczne (odpady zawierające rtęć, odpady zawierające PCB, mogilniki),
- odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej,

- komunalne osady ściekowe,
- bioodpady inne niż komunalne.

Działania związane z zapobieganiem powstawaniu grup odpadów wskazanych powyżej są w pierwszym rzędzie związane z regulacjami na poziomie krajowym i w mniejszym stopniu są uzależnione od działań realizowanych przez samorządy.

Bezpośrednie działania związane z przedstawionym powyżej pakietem zapobiegania powstawaniu odpadów objęły m.in.:

- intensywny rozwój kompleksowych działań edukacyjnych prowadzonych bezpośrednio przez gminy, ukierunkowanych na ograniczanie masy odpadów opakowaniowych poprzez propagowanie stosowania toreb wielorazowego użytku, wskazywanie na problemy z zagospodarowaniem opakowań wielowarstwowych i kompozytowych,
- organizację festynów z zachęcaniem mieszkańców do udziału w inicjatywach związanych z przekazywaniem produktów, sprzętów, mebli celem ponownego użycia,
- funkcjonowanie inicjatyw takich jak givebox (punkt udostępniania rzeczy używanych celem ponownego użycia), składy charytatywne, jadłodzielnie.

4.2. Zapobieganie powstawaniu odpadów w latach 2020 – 2023 w oparciu o dane z GUS

W oparciu o doświadczenia w rozwoju systemów gospodarki odpadami przyjęło się uważać, że jednym z istotnych wskaźników efektywności działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów jest zmniejszenie poziomu wytwarzania odpadów.

Działania samorządów związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów dotyczą przede wszystkim obszaru gospodarki odpadami komunalnymi.

Z uwagi na dostępność danych w WPGO 2028 oparto się na danych GUS za lata 2020 – 2022. W tabeli poniżej uwzględniono rok 2023. Brak obecnie danych za rok 2024. Publikacji takich danych przez GUS można oczekiwać na koniec IV kwartału 2025 roku.

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2020 – 2023 na terenie województwa wielkopolskiego zebrano zestawione poniżej ilości odpadów komunalnych. Średni wskaźnik zbieranych (wytwarzanych) odpadów komunalnych na jednego mieszkańca w roku 2023 wynosił w Wielkopolsce 390 kg/Mk i był wyższy niż średni wskaźnik dla całego kraju (357 kg/Mk). Ww. wskaźnik wykazuje w latach 2020-2023 nieznaczną tendencję wzrostową na poziomie ok. 2,4%.

**Tabela 3. Odpady komunalne zbierane i odbierane w województwie wielkopolskim
w latach 2020 – 2023**

Odpady Komunalne zebrane w latach	Ogółem		Zebrane selektywnie									
	w tys. Mg	kg/Mk	zmieszane	razem	w tym							
					papier i tektura	szkło	tworzywa sztuczne	metale	tekstylia	niebez- pieczne	wielko- gabarytowe	biodegra- dowalne
					w tysiącach Mg							
Woj. Wlkp. 2020	1255	358	817	438	44	71	61	0	0	0	51	173
Woj. Wlkp. 2021	1297	370	792	505	54	83	72	0	0	1	58	201
Woj. Wlkp. 2022	1331	381	801	530	53	97	75	0	0	1	50	216
Woj. Wlkp. 2023	1362	390	806	556	58	83	81	0	0	0	48	238
P O L S K A 2022	13420	355	8059	5361	556	798	539	5	5	3	629	1914
P O L S K A 2023	13448	357	7979	5469	568	740	570	5	5	3	627	2043

Z przedstawionych danych dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi wynika, że poziom wytwarzania odpadów komunalnych na przestrzeni lat 2020 – 2022 wzrastał w niewielkim stopniu, bez korelacji ze zmianami PKB.

Należy wskazać także, że wzrost ilości odpadów komunalnych w roku 2022 - 2023 był po części spowodowany agresją Rosji na Ukrainę i przebywaniem na terenie województwa wielkopolskiego uchodźców z Ukrainy. Według danych na dzień 31.12.2024 r., liczba wniosków o nadanie numeru PESEL oraz statusu cudzoziemca UKR w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, wyniosła na terenie Wielopolski 168 145. Znaczenie miał także okres pandemii, podczas którego występowało wzmożenie pobytu ludności w domach, co wiązało się z wytwarzaniem w tych miejscach odpadów. Ponadto, w wielu miejscach pracy, uczelniach, czy instytucjach przyjęto system pracy zdalnej, który pomimo ustąpienia pandemii nadal funkcjonuje i zyskuje na popularności.

4.3. Charakterystyka istniejącej infrastruktury oraz planowanych działań inwestycyjnych w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów zestawionych w Planie inwestycyjnym – załączniku nr 1 do WPGO 2028

W czasie prac związanych z przygotowaniem projektu WPGO 2028 analizowane były działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów.

W Planie inwestycyjnym, który jest załącznikiem nr 1 do WPGO 2028 znajdują się dane dotyczące:

1. stanu aktualnego funkcjonowania infrastruktury związanej z zapobieganiem powstawania odpadów, zestawione w tabelach nr 1 i nr 2.
2. planowanych przedsięwzięć związanych z modernizacją i rozbudową oraz budową nowej infrastruktury związanej z zapobieganiem powstawania odpadów (tabele nr 11, 12, 21, 22).

Stan aktualny – infrastruktura istniejąca

Zgodnie z danymi zestawionymi w tabeli nr 1 Planu inwestycyjnego, wg stanu na 31.12.2022 r., w Wielkopolsce funkcjonowało 176 PSZOK.

W 30 PSZOK funkcjonowały punkty, w których przyjmowane były rzeczy używane niebędące odpadami celem ponownego użycia. Ponadto w 15 PSZOK funkcjonowały punkty napraw, w których są przyjmowane odpady do naprawy w ramach przygotowania do ponownego użycia.

Zgodnie z zestawieniem w tabeli nr 2 Planu inwestycyjnego, poza PSZOK funkcjonowała również inna infrastruktura związana z zapobieganiem powstawaniu odpadów komunalnych, która wg stanu na dzień 31.12.2022 r. obejmowała:

- 11 jadalni,
- 3 punkty „Drugie Życie Rzeczy”,
- 2 punkty wymiany rzeczy używanych (niebędących odpadami) wraz z punktami napraw.

Planowane przedsięwzięcia – rozbudowa i modernizacja

W ramach planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z modernizacją lub rozbudową istniejącej infrastruktury związanej z ZPO (tabela nr 11 PI), zgłoszono do realizacji w latach 2023-2028 łącznie 48 przedsięwzięć związanych z budową i modernizacją PSZOK, w ramach których zaplanowano:

- 31 punktów, w których będą przyjmowane rzeczy używane niebędące odpadami celem ponownego użycia,
- 20 punktów napraw w ramach napraw odpadów w celu przygotowania do ponownego użycia.

W ramach planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z modernizacją lub rozbudową istniejącej infrastruktury związanej z ZPO (tabela nr 12 PI) zgłoszono do realizacji w latach 2023-2028 łącznie 3 przedsięwzięcia niezwiązane z budową i modernizacją PSZOK:

- 1 punkt przyjmowania rzeczy używanych niebędących odpadami celem udostępnienia do ponownego użycia,
- 2 punkty napraw w ramach napraw odpadów w celu przygotowania do ponownego użycia.

Planowane przedsięwzięcia – budowa nowej infrastruktury

W ramach planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury związanej z ZPO (tabela nr 21 PI), zgłoszono do realizacji w latach 2023-2028 łącznie 69 przedsięwzięć związanych z budową PSZOK, w ramach których zaplanowano:

- 30 punktów, w których będą przyjmowane rzeczy używane niebędące odpadami celem udostępnienia do ponownego użycia,
- 25 punktów napraw w ramach napraw odpadów w celu przygotowania do ponownego użycia.

W ramach planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury związanej z ZPO (tabela nr 22 PI) zgłoszono do realizacji w latach 2023-2028 łącznie 11 przedsięwzięć niezwiązanych z budową i modernizacją PSZOK:

- 2 inwestycje dot. Centrum Edukacji Ekologicznej
- 7 punktów przyjmowania rzeczy używanych niebędących odpadami celem udostępnienia do ponownego użycia,
- 7 punktów napraw w ramach napraw odpadów w celu przygotowania do ponownego użycia.

4.4. Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025 – efekty

Efekty Programu

W październiku 2023 r. Federacja Polskich Banków Żywności opublikowała raport „Nie Marnuj Jedzenia 2023” w ramach Programu Racjonalizacji i Ograniczenia Marnotrawstwa Żywności (PROM). Wynika z niego, że w Polsce marnuje się 4,8 mln ton żywności w skali roku, przy czym za 60 proc. wyrzucanego jedzenia odpowiadają konsumenci. Około 10 proc. zmarnowanej żywności przypada na mieszkańców Wielkopolski, co w przeliczeniu daje około 500 tysięcy ton rocznie.

Aby przeciwdziałać problemom związanym z marnotrawieniem żywności, Samorząd Województwa Wielkopolskiego wcześniej opracował, a następnie wprowadził w życie „Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025”.

W ciągu trzech lat 2021-2023 Samorząd Województwa Wielkopolskiego przeznaczył z budżetu województwa na walkę z marnowaniem żywności 3 000 000 złotych. Tym samym, jako pierwszy samorząd w Polsce uruchomił narzędzia, które ratują żywność przed zmarnowaniem i co najważniejsze skutecznie edukują.

W ramach prowadzonych działań zostały uruchomione konkursy dotacyjne, zarówno dla gmin, jak i organizacji pozarządowych. Od trzech lat Samorząd Województwa Wielkopolskiego wspiera transport i magazynowanie żywności zagrożonej zmarnowaniem, powstawanie jadłodzielni, zakup małych mobilnych kuchni warsztatowych oraz uruchamianie ośrodków ograniczania marnotrawstwa żywności i pomocy żywnościowej.

Jednym z pierwszych działań podjętych w ramach Programu jest dofinansowanie do kosztów transportu i magazynowania żywności pozyskiwanej ze sklepów i przekazywanej osobom potrzebującym. Pomysł ten cieszy się dużym zainteresowaniem szczególnie wśród banków żywności z Wielkopolski oraz organizacji pomocowych zajmujących się ratowaniem żywności zagrożonej zmarnowaniem.

Z dotacji na zakup tzw. Małej mobilnej kuchni warsztatowej mogą z kolei skorzystać organizacje pozarządowe. Dzięki mobilnym urządzeniom kuchennym możliwe jest zorganizowanie pokazów lub warsztatów kulinarnych, w które zaangażowane są szczególnie koła gospodyń wiejskich. Dzięki wsparciu Samorządu Województwa Wielkopolskiego zakupionych zostało 28 Małych mobilnych kuchni warsztatowych, które służą lokalnym społecznościom jako narzędzie wspierające walkę z marnowaniem żywności.

Mała mobilna kuchnia warsztatowa to kompaktowych rozmiarów wózek z podstawowym sprzętem kuchennym, dobieranym według potrzeb i przeznaczenia. Mobilny charakter sprawia, że pokazy kulinarne organizowane przy okazji wydarzeń plenerowych mogą trafić do większej liczby odbiorców.

W ramach Programu na terenie Wielkopolski stworzone zostały „Ośrodki Ograniczania Marnotrawstwa Żywności i Pomocy Żywnościowej” w subregionach: poznańskim, konińskim, kaliskim i pilskim. Ich rolą jest organizowanie działań edukacyjnych i informacyjnych zapobiegających marnowaniu żywności, poprzez organizację m.in. szkoleń, warsztatów, pokazów kulinarnych, pogadanek oraz zbiórek żywności. Do współpracy w ramach funkcjonowania ośrodków zapraszani są wolontariusze oraz lokalne organizacje pozarządowe, jak PKPS, PCK czy Caritas. Kwota wsparcia, jaką rocznie przeznacza się z budżetu Województwa na funkcjonowanie ośrodków wynosi 300 tysięcy złotych.

Istotnym narzędziem w walce z marnotrawstwem żywności jest edukacja. Każdego roku podczas targów „Smaki Regionów” w Poznaniu organizowane są kulinarne pokazy dla uczniów wielkopolskich szkół gastronomicznych, w trakcie których wykorzystywane są produkty zagrożone marnotrawstwem.

W edukacji aktywnie uczestniczą banki żywności, które od kilkunastu lat współpracują z Samorządem Województwa Wielkopolskiego, realizując zadania strategii województwa na

rzecz niemarnowania żywności. Są to: Wielkopolski Bank Żywności w Poznaniu, Bank Żywności w Koninie oraz Pilski Bank Żywności. Instytucje te nie tylko korzystają z dotacji, ale także wspierają swoim doświadczeniem w zakresie ratowania żywności. W ramach współpracy prowadzone są pokazy kulinarne, instruktaże i warsztaty z niemarnowania żywności skierowane dla dzieci, młodzieży i seniorów.

„Wielkopolskie Jadłodzielnie” to konkurs kierowany do gmin oraz organizacji pozarządowych. Jadłodzielnia, to kontener z lodówką i regałem, do którego można przekazać nadmiarową żywność nadającą się do spożycia. Na koniec 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało ponad 40 jadłodzielni umożliwiających dzielenie się żywnością, których lokalizacje przedstawiono poniżej.

1. Chodzież – W. Reymonta 12	21. Stęszew – Poznańska 11
2. Budzyń – Lipowa 1	22. Rawicz – Ignacego Buszy 5
3. Trzcianka – Orzeszkowej 2	23. Słupca – Plac Parysa 9
4. Czarniejewo – Pl. Kpt. Pawła Cymsa	24. Szamotuły – Franciszkańska 5
5. Witkowo – Gnieźnieńska 4	25. Szamotuły – Sportowa 23
6. Jarocin – Wrocławska 39	26. Szamotuły – Łąkowa 3,
7. Kępno – Ogrodowa 7	27. Wągrowiec – Kościuszki 15a
8. Sulmierzyce – Strzelecka 10	28. Pobiedziska – Wł. Jagiełły 41
9. Zduny – Rynek 2	29. Mikstat – Chopina 1
10. Leszno - Centrum – Niepodległości 27c	30. Krotoszyn – Kobylińska 10a
11. Leszno - Śródmieście – Towarowa 10	31. Złotów – ul. Kolejowa
12. Rogoźno – Kościuszki 41	31. Piła – ul. Okrzei 4a
13. Oborniki – Droga Leśna 60	33. Konin – ul. 11 Listopada,
14. Wyrzysk – Targowisko 3	34. Kalisz – ul. Towarowa 1,
15. Swarzędz – Poznańska 25	35. Kórnik – Niepodległości 1
16. Swarzędz – Zamkowa 32	36. Nowy Tomyśl – pl. F. Chopina 10a
17. Swarzędz – Mielżyńskiego 3a	37. Śrem – ul. Prymasa Wyszyńskiego 11
18. Luboń – Źródłana 1	38. Września – ul. Szkolna 12
19. Dopiewo – Konarzewska 12	39. Poznań – 8 jadłodzielni,
20. Kostrzyn – Braci Drzewieckich 1	40. Koło – 2 lodówki społeczne.

4.5. Analiza istniejących środków i prowadzonych działań służących zapobieganiu powstawaniu odpadów i ocena ich skuteczności w oparciu o informacje uzyskane z gmin oraz podmiotów z obszaru zagospodarowania odpadów.

Ankietyzacja dotycząca ZPO - zapobiegania powstawaniu odpadów w roku 2024 została przeprowadzona w maju 2025 r. i objęła gminy oraz komunalne związki gmin z obszaru województwa wielkopolskiego. Odpowiedzi na przesłane kwestionariusze uzyskano ze 169 gmin oraz z 6 komunalnych związków gmin.

Główne spektrum działań prowadzonych na terenie województwa wielkopolskiego w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów to działania prowadzone przez administrację samorządową szczebla wojewódzkiego oraz gminy. Działania te są planowane oraz monitorowane przez odpowiednie departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu. W obszarze szeroko rozumianej gospodarki odpadami są to: Departament Zarządzania Środowiskiem i Klimatu oraz Departament Korzystania i Informacji o Środowisku.

Działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności – przeciwdziałaniem marnotrawieniu żywności są prowadzone przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi w oparciu o opracowany w roku 2021 „Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025”. Działania te są w wielu aspektach wiodącymi na terenie kraju.

Informacje zebrane w ramach ankietyzacji gmin województwa przeprowadzone w maju 2025 r. pokrywają się z informacjami uzyskanymi w ramach prac prowadzonych nad projektem WPGO 2028 w oparciu o dane z lat 2022-2024.

Z uzyskanych informacji wynika, że gminy prowadzą szeroką działalność związaną z edukacją w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi, a w ramach programów edukacyjnych kładzie się naciska na działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów. W rozdziale 4.3. niniejszej informacji przedstawiono charakterystykę istniejącej infrastruktury oraz planowanych działań inwestycyjnych w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów zestawionych w Planie inwestycyjnym – załączniku nr 1 do WPGO 2028.

Jak wynika z informacji przekazanych przez gminy planowane działania przedstawione w WPGO 2028, który został uchwalony 20 grudnia 2024 r. są już stopniowo wdrażane.

Realizowane są również działania, które nie były zgłaszane w WPGO 2028.

Spośród planowanych działań w zakresie ZPO zgłoszonych do realizacji w WPGO 2028 gminy w ankietach wskazały, że w sposób ciągły realizowane są przede wszystkim działania edukacyjne i popularyzatorskie w zakresie ZPO.

Główny zakres działań prowadzonych przez gminy dotyczy edukacji mieszkańców w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz wspierania aktywności placówek edukacyjnych oraz organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji), w zakresie ZPO. Działania takie prowadzone są na obszarze wszystkich gmin Województwa bezpośrednio przez gminy albo przez Związki Gmin. Edukacja dotyczy ogółu mieszkańców, a jej najbardziej szeroki program, obejmujący konkursy, festyny kierowany jest do dzieci i młodzieży.

W obszarze przedsięwzięć inwestycyjnych zgłoszonych w WPGO 2028 jako planowane do realizacji na lata 2024 – 2025 odnotowano już szereg realizacji ukierunkowanych na zapobieganie powstawaniu odpadów. Są to m.in. takie przedsięwzięcia jak:

- Elektroniczne altany odpadowe (13 sztuk) zrealizowane w obszarze gmin obsługiwanych przez ZZO Olszowa, gmina Kępno. Altany wspomagają selektywną zbiórkę odpadów oraz w zakresie ZPO stanowią miejsce gdzie można przekazać do ponownego użycia książki, gry, zabawki, sprzęt sportowy itp.
- Pleszew – „Pleszewska Garażówka” - realizacja punktu przyjmowania rzeczy używanych niebędących odpadami celem ponownego użycia, uruchomienie lodówki dobroczynnej,
- Realizacja szeregu nowych jadłodzielni m.in. w Poznaniu, Pile, Czempieniu („Czempidzielnia”), scharakteryzowanych w zestawieniu w rozdziale 4.4.
- Modernizacja szeregu PSZOK w kierunku „Drugie Życie” czyli przyjmowania rzeczy używanych niebędących odpadami celem ponownego użycia m.in. na terenie Pilskiego Regionu Gospodarki Odpadami Komunalnymi, jak i na terenie miasta Poznania,
- Podzielnie organizowane w Gnieźnie w placówkach oświatowych i przy PCPR,
- Złotów – platforma „Ubrania do oddania”,
- Kalisz – funkcjonowanie Banku Chleba prowadzonego przez Stowarzyszenie pomocy Rodzinie.

Pełna inwentaryzacja aktywności, takich jak np. działania edukacyjne i popularyzatorskie w zakresie ZPO, różnego rodzaju eventy lokalne, festyny czy akcje związane z dobroczynnością, oraz wszelakich przedsięwzięć inwestycyjnych jest w praktyce niemożliwa do pełnego zewidencjonowania.

Działania inwestycyjne i pozainwestycyjne w zakresie ZPO są prowadzone zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, oddolne inicjatywy mieszkańców, szkoły, przedszkola, które nie mają obowiązków sprawozdawczych w tym zakresie. Ponadto działalność taka ulega dynamicznym zmianom nawet w skali jednego roku.

5. PODSUMOWANIE - OCENA SKUTECZNOŚCI PROWADZONYCH DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW

Zestawienie informacji o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wielkopolskiego wraz z oceną ich efektywności za 2024 r. zostało przedstawione w Załączniku nr 1.

Należy jednak podkreślić, że ocena efektywności prowadzonych działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów w roku 2024 w wymiarze ilościowym jest w znacznym zakresie ograniczona z uwagi na brak możliwości uzyskania danych statystycznych dotyczących gospodarki odpadami dla tego okresu zarówno z BDO, jak i z GUS.

Dane GUS za rok 2024 będą dostępne na koniec roku 2025. Sprawozdania z zakresu gospodarki odpadami za rok 2024 były składane do BDO do 15 marca 2025 r., ale ich niezbędna weryfikacja sprawia, że zweryfikowane dane z BDO można pozyskać najwcześniej w III kwartale kolejnego roku po roku sprawozdawczym.

Stąd brak obecnie danych statystycznych dotyczących gospodarki odpadami za rok 2024.

Sprawozdawczość wynikająca z ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności określa kluczowe terminy składania sprawozdań:

- **Organizacja pozarządowa** składa **Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska** pisemne roczne sprawozdanie o sposobie zagospodarowania otrzymanej żywności zawierające w szczególności dane o masie żywności otrzymanej od sprzedawców żywności oraz masie żywności, którą przekazała na rzecz potrzebujących, wraz z wykazem sprzedawców żywności, od których otrzymała żywność, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.
- **Sprzedawca żywności** składa **wojewódzkiemu funduszowi ochrony środowiska i gospodarki wodnej** na terenie województwa, w którym prowadzi on działalność w zakresie sprzedaży żywności, pisemne roczne sprawozdanie o marnowanej żywności zawierające dane o całkowitej masie marnowanej żywności w danym roku oraz wysokości należnej opłaty wraz ze wskazaniem wysokości opłaty, która zostanie wpłacona do funduszu, w terminie **do dnia 31 marca** roku kalendarzowego następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.
- **Wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej** składa **Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska**, pisemne roczne zbiorcze sprawozdanie o marnowanej żywności zawierające dane o całkowitej masie marnowanej żywności przez sprzedawców żywności w danym roku oraz całkowitej wysokości należnej opłaty i wysokości opłaty wpłaconej do wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej wraz z wykazem sprzedawców żywności, którzy złożyli

sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, w terminie **do dnia 30 czerwca roku** kalendarzowego następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.

Należy jednak zauważyć, że w przepisach dotyczących sprawozdawczości określono wyłącznie obowiązek kierowania do GIOŚ sprawozdań organizacji pozarządowych oraz zbiorczej z WFOŚiGW bez wskazania wymagań w zakresie przygotowania i publikowania (np. na stronach internetowych) sprawozdań zbiorczych charakteryzujących działalność związaną z zapobieganiem marnowaniu żywności dla obszaru województw lub całego kraju. Takie sprawozdania pozwalałyby na monitoring w skali województwa i kraju działań związanych z marnowaniem żywności i zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności.

Ponadto przedstawiony powyżej zakres sprawozdawczości w przypadku organizacji pozarządowych - Banków Żywności obejmuje tylko żywność pozyskaną od „sprzedawców żywności” zgodnie z ich definicją w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645), co sprawia, że nie jest ujmowana w sprawozdaniach do GIOŚ żywność pozyskana z innych źródeł, np. z piekarni, czy od sprzedawców żywności o powierzchni sprzedaży poniżej 250 m².

W powyższej sytuacji zbiorcze dane za rok 2024 w zakresie przeciwdziałania marnowaniu żywności są realnie możliwe do uzyskania z GIOŚ i WFOŚiGW w Poznaniu **najwcześniej po 30 czerwca 2025 r.** Należy przy tym zauważyć, że w przepisach dotyczących sprawozdawczości określono wyłącznie obowiązek kierowania do GIOŚ sprawozdań organizacji samorządowych oraz zbiorczej z WFOŚiGW bez wskazania obowiązku/potrzeby przygotowania sprawozdań zbiorczych dla obszaru województw lub całego kraju.

Problemy związane ze sprawozdawczością w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów zostały zidentyfikowane w Raporcie z kontroli NIK przeprowadzonej w roku 2024 -

Informacja o wynikach kontroli: Działania organów administracji publicznej na rzecz zapobiegania powstawania odpadów i zapewnienia recyklingu.

Wyjaśnienia przedstawione przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska wskazują, że planowane jest wprowadzenie do BDO funkcjonalności, które zapewnią możliwość rzetelnego i skutecznego monitorowania rynku odpadów, w tym realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich recyklingu. Wprowadzenie takiej funkcjonalności planowane jest na rok 2027.

Załącznik nr 1.

Zestawienie informacji o stanie realizacji działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów na terenie województwa wielkopolskiego wraz z oceną ich efektywności za 2024 r.

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
1.	Stosowanie Zielonych Zamówień Publicznych uwzględniających wpływ na gospodarkę odpadami. Uwzględnienie w przetargach publicznych, poprzez zapisy w specyfikacji istotnych warunków zamówienia, zakupów zawierających materiały lub substancje pochodzące z recyklingu odpadów; włączenie do procedur zamówień publicznych kryteriów, związanych z ochroną środowiska i zapobieganiem powstaniu odpadów	WPGO 2028 Rozdz. 8 Tab. 60, poz. 9.	Urzędy administracji publicznej, przedsiębiorcy	zadanie ciągłe	Realizacja na bieżąco z planowaniem w skali kolejnych lat	Rosnąca efektywność. Uwzględnianie w przetargach publicznych elementów związanych z recyklingiem oraz kryteriów związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów.

Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów
w województwie wielkopolskim w roku 2024

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
2.	Edukacja w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów	WPGO 2028 Rozdz. 8 Tab. 60, poz. 10.	Jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, szkoły, przedszkola	zadanie ciągłe	Zaangażowanie wszystkich gmin województwa Koordynacja poprzez zarząd województwa Realizacja na bieżąco z planowaniem w skali kolejnych lat	Wysoka efektywność Działania prowadzone obecnie standardowo w większości gmin (przez urzędy gmin, przedszkola, szkoły, organizacje pozarządowe) ze wsparciem merytorycznym i finansowym.
3.	Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz selektywnego zbierania odpadów komunalnych	WPGO 2028 Rozdz. 8 Tab. 60, poz. 11.	Jednostki samorządu terytorialnego	zadanie ciągłe	Zaangażowanie wszystkich gmin województwa Koordynacja poprzez zarząd województwa Realizacja na bieżąco z planowaniem w skali kolejnych lat	Wysoka efektywność Działania prowadzone obecnie standardowo w większości gmin (przez urzędy gmin, przedszkola, szkoły, organizacje pozarządowe) ze wsparciem merytorycznym i finansowym.

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
4.	Działania ograniczające marnotrawstwo żywności, w tym tworzenie i funkcjonowanie organizacji typu banki żywności	WPGO 2028 Rozdz. 8 Tab. 60, poz. 16.	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje typu banki żywności, sprzedawcy żywności, sieci handlowe	zadanie ciągłe	Zaangażowanie wszystkich gmin województwa Koordynacja poprzez zarząd województwa Realizacja na bieżąco z planowaniem w skali kolejnych lat w oparciu o „Program ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025”	Wysoka efektywność wynikająca ze skoordynowanego wdrażania „Programu ograniczania marnotrawstwa i strat żywności w Wielkopolsce na lata 2021-2025”. Działalność prowadzona skutecznie na kilku płaszczyznach obejmujących praktyczne ograniczanie marnotrawstwa żywności poprzez działania sprzedawców żywności, organizacja typu Banki Żywności, prowadzenie jadłodzielni. Edukacja, informacja, systemy promocji prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego,

Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów
w województwie wielkopolskim w roku 2024

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
						organizacje pozarządowe, przedsiębiorców sprzedających żywność – działania ukierunkowane na ograniczenie marnowania żywności. Działalność edukacyjna oraz działania praktyczne prowadzone przez organizacje pozarządowe ukierunkowane na przekazywanie żywności osobom potrzebującym.
5.	Tworzenie punktów napraw, w których są przyjmowane odpady do naprawy w ramach przygotowania do ponownego użycia.	WPGO 2028 Rozdz. 8 Tab. 60, poz. 18	Wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miasta	zadanie ciągłe	Realizacja na bieżąco z planowaniem w skali kolejnych lat	Efektywność rosnąca Notowany wzrost zainteresowania tworzeniem punktów napraw, w których są przyjmowane odpady do naprawy w ramach przygotowania do ponownego użycia.

Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów
w województwie wielkopolskim w roku 2024

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
						Zgodnie z danymi zestawionymi w tabeli nr 1 Planu inwestycyjnego, wg stanu na 31.12.2022 r., w Wielkopolsce funkcjonowało 176 PSZOK. W 15 PSZOK funkcjonowały punkty napraw, w których są przyjmowane odpady do naprawy w ramach przygotowania do ponownego użycia. Tworzenie punktów napraw jest ograniczone - hamowane koniecznością uzyskiwania szeregu uzgodnień wynikających z przepisów dotyczących przetwarzania odpadów i umożliwiających później formalne kierowanie tych naprawionych odpadów do

Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów
w województwie wielkopolskim w roku 2024

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
						ponownego użycia. Wymagania przepisów w odniesieniu do stosunkowo nieskomplikowanych działań związanych z naprawami odpadów powinny zostać uproszczone aby umożliwić bezproblemowe tworzenie punktów napraw.
6.	Tworzenie przy PSZOK oraz w ramach niezależnej od PSZOK infrastruktury w zakresie ZPO - punktów, w których przyjmowane są rzeczy używane niebędące odpadami celem przygotowania do ponownego użycia	WPGO 2028. Załącznik nr 1 Plan inwestycyjny. Tabele nr 1, 2, 11, 12, 21, 22.	Wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miasta, organizacje pozarządowe, podmioty prowadzące PSZOK.	zadanie ciągłe	Realizacja na bieżąco z planowaniem w skali kolejnych lat	Efektywność rosnąca. Notowany wzrost zainteresowania tworzeniem punktów, w których przyjmowane są rzeczy używane niebędące odpadami celem udostępnienia do ponownego użycia.

Informacja o stanie realizacji zadań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów
w województwie wielkopolskim w roku 2024

Lp.	Nazwa działania	Rozdział, nr strony, nr tabeli w WPGO/PI jeśli działanie jest w nim ujęte ¹	Instytucja /organ/ podmiot realizujący	Zakładany termin realizacji	Stan realizacji	Ocena efektywności ²
						Na terenie województwa wielkopolskiego wg danych na koniec 2022 r. funkcjonowało 176 PSZOK. Gminy, na których terenie funkcjonują PSZOK, wykazały dla 30 PSZOK działalność związaną bezpośrednio z zapobieganiem powstawania odpadów w postaci punktów przyjmowanie rzeczy używanych niebędących odpadami celem ponownego użycia. Punkty takie coraz powszechniej powstają także poza strukturą PSZOK.

¹⁾ Jeśli działanie nie jest ujęte w WPGO/PI należy wstawić „–”,

²⁾ Efektywność działań realizowanych na terenie województwa można ocenić na podstawie wskaźników np. przyjętych do ich monitorowania lub w przypadku działań, dla których nie określono wskaźnika w sposób opisowy